

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/182/2016
Identifikačné číslo spisu: 8815209834
Dátum vydania rozhodnutia: 02.02.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Daniela Sučanská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:8815209834.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci starostlivosti o maloletého D. B., nar. XX. R. XXXX, bývajúceho u matky a zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou, so sídlom vo Vranove nad Topľou, Námestie slobody 5, dieťa matky JUDr. L. U., bývajúcej vo F., zastúpenej JUDr. Ivanou Semanovou, advokátkou so sídlom v Košiciach, Bačikova 8, a otca JUDr. PhDr. Q. B., bývajúceho v Q., o zmenu priezviska maloletého, vedenej na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 6 P 182/2015, o dovolaní otca proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove zo 17. februára 2016 sp. zn. 12 CoP 3/2016, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. V konaní o nahradenie súhlasu otca so zmenou priezviska maloletého Okresný súd Vranov nad Topľou (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 27. októbra 2015 v zmysle § 31 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine ustanovil maloletému za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou. Toto uznesenie napadol otec odvolaním.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) uznesením zo 17. februára 2016 sp. zn. 12 CoP 3/2016 napadnuté uznesenie potvrdil ako vecne správne (§ 219 Občianskeho súdneho poriadku, ďalej len „O.s.p.“). Poukázal na úlohu kolízneho opatrovníka vo veciach starostlivosti súdu o maloletých a na ustanovenie § 73 ods. 2 písm. b/ zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, podľa ktorého (miestne príslušný) Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vykonáva funkciu kolízneho opatrovníka maloletého podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon o rodine.

3. Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal otec maloletého dovolanie, ktoré odôvodnil vadami konania podľa § 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p. Predovšetkým namietal nedostatok právomoci súdov konať vo veci (§ 237 ods. 1 písm. a/ O.s.p.), keďže návrh matky nemožno oprieť o „žiadne ustanovenie právneho

poriadku SR“. Predmet konania je totiž v rozpore so základnými ľudskými právami otca aj maloletého dieťaťa, a teda i v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Dohovorom OSN o právach dieťaťa. Súd prvej inštancie nebol na vydanie rozhodnutia ani miestne príslušný, nakoľko maloletý má podľa dohody rodičov bydlisko v Bratislave. Odvolací súd odňal otcovi právo pred ním konať (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.), keď na prejednanie odvolania nenariadil pojednávanie, ktoré bolo potrebné na účely doplnenia dokazovania. V konaní došlo tiež k porušeniu práva otca na zákonného sudcu, a to postupom odvolacieho súdu v rozpore s § 51 ods. 1 a 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a § 139 ods. 2 vyhlášky č. 543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy. Konanie je postihnuté i vadou podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., spočívajúcou v tom, že odvolací súd nevykonaním potrebných dôkazov nedostatočne zistil skutkový stav nevyhnutný na určenie miestnej príslušnosti a na ďalšie pokračovanie v konaní. Tým si nezadovážil potrebný základ pre správne posúdenie veci

(§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). V obsahovo rozsiahlom dovolaní otec detailne a opakovane poukázal na uvedené vady konania, prezentoval mnohé výhrady týkajúce sa iných konaní, vedených vo veciach starostlivosti súdu o maloletého, a namietal porušenie viacerých právnych predpisov. Z týchto dôvodov žiadal napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ako aj uznesenie súdu prvej inštancie, zrušiť a konanie zastaviť.

4. Matka ani kolízny opatrovník sa k dovolaniu nevyjadrili.

5. Dovolanie bolo podané pred 30. júnom 2016 v konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých.

5.1. Na konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa s účinnosťou od 1. júla 2016 vzťahuje zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“).

5.2. Podľa § 395 ods. 1 CMP platí, že ak § 396 CMP neustanovuje inak, platí tento zákon aj na konanie začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.

5.3. Podľa § 395 ods. 2 CMP právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

5.4. Ustanovenie § 396 CMP s dopadom na predmetnú vec „neustanovuje inak“.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 35 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] skúmal, či je dovolanie otca procesne prípustné.

7. V § 76 a § 77 CMP je obsiahnutá osobitná úprava niektorých ustanovení o dovolaní.

7.1. V zmysle § 76 CMP dovolanie nie je prípustné proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je a proti uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania.

7.2. Podľa § 77 CMP dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu.

8. Ustanovenie § 76 CMP vymedzuje prípady, v ktorých (v pôsobnosti tohto zákona) dovolanie prípustné nie je; neupravuje teda, kedy (v pôsobnosti tohto zákona) je dovolanie prípustné. Vzhľadom na to, že v danom prípade nejde o vec, na ktorú by sa vzťahovalo ustanovenie § 76 CMP, bolo potrebné aplikovať § 2 CMP. V zmysle § 2 ods. 1 CMP sa totiž na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Prípustnosť dovolania otca bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP.

9. Ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti (§ 470 ods. 1 CSP). Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované (§ 470 ods. 2 veta prvá CSP).

10. Dovolanie je procesný úkon strany adresovaný súdu. Dovolateľ ním prejavuje vôľu vyvolať účinok

spočívajúci v prelomení právoplatnosti napadnutého rozhodnutia a uskutočnení meritórneho dovolacieho prieskumu.

10.1. Dovolania podané do 30. júna 2016, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy nebol daný dôvod ani pre zastavenie konania [napríklad vzhľadom na nesplnenie osobitnej podmienky dovolacieho konania (§ 241 ods. 1 veta druhá O.s.p.)] ani pre odmietnutie dovolania [z niektorého dôvodu vyplývajúceho z ustanovenia § 243c O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. a/ až d/ O.s.p. (napríklad preto, lebo dovolanie bolo podané proti rozhodnutiu, proti ktorému nebol tento opravný prostriedok prípustný)], vyvolali procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritórny dovolací prieskum.

10.2. Tie dovolania podané do 30. júna 2016, v prípade ktorých bol podľa vtedy účinnej právnej úpravy daný dôvod na zastavenie dovolacieho konania alebo odmietnutie dovolania, tento procesný účinok nemali (porovnaj tiež I. ÚS 4/2011 a II. ÚS 172/03).

11. Zohľadňujúc vzájomnú koreláciu ustanovení § 470 ods. 1 CSP a § 470 ods. 2 CSP dovolací súd konštatuje, že nová právna úprava vychádza síce z princípu okamžitej aplikability procesnoprávných noriem (viď § 470 ods. 1 CSP), rešpektuje ale procesný účinok tých dovolaní uvedených v bode 10.1., ktorý zostal zachovaný aj po 30. júni 2016 (viď § 470 ods. 2 CSP). V dôsledku toho platí, že ustanovenia novej, od 1. júla 2016 účinnej, právnej úpravy o dovolaní a dovolacom konaní sa v prípade týchto dovolaní nemôže uplatniť v plnom rozsahu hneď od uvedeného dňa, v celej šírke a so všetkými dôsledkami. Úplná aplikabilita týchto ustanovení novej právnej úpravy sa uplatní až pri dovolaniach podaných od uvedeného dňa. Opačný záver by bol porušením právnej istoty a legitímnych očakávaní strán, lebo ten, kto konal na základe dôvery v platný a účinný zákon, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný [viď tiež závery vyjadrené v rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. PL. ÚS 36/1995].

12. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

13. Dovolanie otca smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktoré nemá znaky tých uznesení uvedených v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., proti ktorým bolo dovolanie procesne prípustné.

14. Dovolanie otca by vzhľadom na vyššie uvedené bolo prípustné iba vtedy, ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p.

14.1. Dovolateľ nenamietal, že v konaní došlo k procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 písm. b/ až e/ O.s.p.; vady tejto povahy ani nevyšli v dovolacom konaní najavo.

14.2. Dovolateľ tvrdí, že na rozhodnutie súdu prvej inštancie nebola daná jeho právomoc (§ 237 ods. 1 písm. a/ O.s.p.). Podľa § 7 ods. 1 O.s.p., účinného v čase rozhodnutia súdu prvej inštancie, súdy v občianskom súdnom konaní prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, vyplývajúce z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány. Keďže konanie o nahradenie súhlasu otca so zmenou priezviska maloletého bolo začaté na návrh matky v zmysle § 35 zákona o rodine, ide o právnu vec vyplývajúcu z rodinných vzťahov, preto právomoc súdu na jej prejednanie nemožno spochybniť. Pokiaľ dovolateľ tvrdí, že vo veci rozhodol súd miestne nepríslušný, dovolací súd uvádza, že miestna príslušnosť Okresného súdu Vranov nad Topľou vo veciach starostlivosti o maloletého bola založená rozhodnutím tohto súdu z 10. apríla 2012 č.k. 9 P 129/2012, a v podrobnostiach poukazuje na závery uvedené vo svojom rozhodnutí z 29. apríla 2013 sp. zn. 3 Cdo 81/2013, 3 Cdo 82/2013.

14.3. Podľa názoru dovolateľa mu odvolací súd odňal možnosť pred ním konať (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) tým, že na prejednanie odvolania nenariadil pojednávanie. Za právneho stavu do 30. júna 2016 sa odňatím možnosti konať pred súdom rozumel procesne nesprávny postup súdu, ktorý mal za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania [v zmysle § 18 O.s.p. mali účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd bol povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - viď napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených

zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerat' do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk

(§ 158 ods. 2 O.s.p.)]. Dovolací súd z obsahu spisu nezistil, že by konanie pred súdmi nižších inštancií bolo postihnuté procesnou vadou, znemožňujúcou dovolateľovi realizáciu jeho procesných práv. V súvislosti s námietkou nenariadenia pojednávania odvolacím súdom na účely doplnenia dokazovania je potrebné poukázať na ustanovenie § 214 ods. 1 O.s.p., z ktorého vyplývalo, že odvolací súd bol povinný nariadiť pojednávanie len vtedy, ak bola daná aspoň jedna z podmienok uvedených pod písm. a/ až d/ tohto ustanovenia a zároveň išlo o odvolanie proti rozhodnutiu vo veci samej. Rozhodnutie súdu prvej inštancie o ustanovení kolízneho opatrovníka maloletému rozhodnutím vo veci samej nie je, dôvodný bol teda postup odvolacieho súdu, ktorým o odvolaní rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.). Dovolací súd poznamenáva, že jeho rozhodovacia prax nepovažovala do 30. júna 2016 za dôvod zakladajúci prípustnosť dovolania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. ani prípadné nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. V tomto smere najvyšší súd poukazuje na naďalej opodstatnené závery vyjadrené v judikátoch R 37/1993, R 125/1999 a R 42/1993, ako aj v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 2 Cdo 130/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012. Pre úplnosť poznamenáva, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj I. ÚS 97/97).

14.4. Vychádzajúc z ďalšieho obsahu dovolania je zrejmé, že dovolateľ namieta porušenie svojho práva na zákonného sudcu, ku ktorému malo dôjsť postupom odvolacieho súdu v rozpore s § 51 ods. 1 a 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a § 139 ods. 2 vyhlášky

č. 543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy.

14.5. Ústavne garantované právo na zákonného sudcu sa výslovne spája s osobou sudcu. Postavenie zákonného sudcu ako osoby, ktorá má o veci rozhodnúť, je späté so sústavou súdov, ktorú upravuje zákon č. 757/2004 Z.z. So sústavou súdov priamo súvisí aj príslušnosť súdu o veci rozhodnúť upravená Občianskym súdnym poriadkom, a tým aj osoba zákonného sudcu, za ktorého treba považovať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu (I. ÚS 52/97, II. ÚS 87/01, III. ÚS 116/06). Nevyhnutným predpokladom toho, aby účastník konania nebol odňatý svojmu zákonnému sudcovi, je rozhodovanie o jeho veci súdom, ktorý je podľa zákona na rozhodovanie o nej príslušný vecne, miestne i funkčne (§ 11 ods. 1 veta prvá O.s.p.). Touto námietkou dovolateľ - z hľadiska obsahového (§ 41 ods. 2 O.s.p.) - namieta, že v konaní došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p., t.j. že rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

14.6. V ustanovení § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p. sú uvedené dva rovnocenné dôvody, ktoré aj samostatne vedú k procesnej vade významnej podľa tohto ustanovenia. Týmito dôvodmi sú: a/ rozhodovanie vylúčeným sudcom, b/ rozhodovanie súdom nesprávne obsadeným. So zreteľom na vyššie uvedený záver o založení miestnej príslušnosti Okresného súdu Vranov nad Topľou podľa názoru dovolacieho súdu spis nedáva žiadny podklad pre záver, že v konaní došlo k dovolateľom namietanej procesnej vade - vec prejednali a rozhodli miestne, vecne a funkčne príslušné sudy sudcami určenými rozvrhmi práce súdov, ktorých vylúčenie z prejednávania a rozhodovania nemožno vyvodiť zo žiadnej súčasti spisu. Rozhodnutiami súdov nižších inštancií teda nedošlo k porušeniu práva otca maloletého na zákonného sudcu v zmysle čl. 48 ods. 1 Ústavy.

14.7. Ustanovenie § 51 zákona o súdoch upravuje spôsob prideľovania vecí podľa rozvrhu práce, pričom podľa § 51 ods. 1 zákona sa veci určené podľa predmetu konania v súlade s rozvrhom práce prideľujú jednotlivým senátom alebo samosudcom náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí, a podľa § 51 ods. 9 zákona evidencia prideľovania vecí na prejednanie musí zabezpečovať takú možnosť kontroly, aby si každá osoba, ktorá má na veci právny záujem, mohla nazretím do spisu a evidenčných pomôcok preveriť pridelenie vecí zákonnému sudcovi; súd je tiež

povinný vydať účastníkovi konania potvrdenie o prevzatí a pridelení veci. Vecou je potrebné rozumieť návrh na začatie konania. Ustanovenie § 139 ods. 2 vyhlášky o Spravovacom a kancelárskom poriadku ukladá súdu povinnosť odovzdať podávateľovi potvrdenie o prijatí podania doručeného podľa odseku 1 poštou alebo v rámci hromadného podania, a to pri prvom úkone súdu voči nemu. „Podaním podľa odseku 1“ treba pritom rozumieť výhradne žalobu alebo návrh na začatie konania („Podávateľovi žaloby alebo návrhu na začatie konania zamestnanec podateľne vydá potvrdenie o prijatí podania...“). Keďže dovolateľ v danom prípade nevystupuje ako navrhovateľ (návrh na začatie konania podala matka maloletého), nemohol by porušenie uvedených ustanovení účinne namietat ani v prípade, ak by k nim v konaní skutočne došlo. Ich prípadné porušenie by tiež nebolo spôsobilé založiť žiadnu z väd konania podľa § 237 ods. 1 O.s.p.

15. K námietke dovolateľa, že v konaní došlo k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že procesná vada tejto povahy je dovolací dôvod, ktorý možno úspešne uplatniť iba vtedy, keď je dovolanie procesne prípustné (o tento prípad ale v preskúmvanej veci nešlo). Sama takáto vada prípustnosť dovolania nezakladá (pre účely preskúmvanej veci vid' § 239 O.s.p. a § 237 O.s.p.).

16. Dovolateľ napokon tvrdí, že napadnuté uznesenie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

16.1. Právne posúdenie je činnosť súdu, pri ktorej na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Právnym posúdením veci sa nezakladá procesná vada konania v zmysle § 237 O.s.p. (iba výskyt ktorej v konaní na súdoch nižších inštancií by v danej veci mohol založiť prípustnosť dovolania otca maloletého). Nesprávne právne posúdenie veci je relevantný dovolací dôvod, ktorým možno úspešne odôvodniť (iba) procesne prípustné dovolanie (vid' § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov ale prípustnosť dovolania nezakladá (vid' R 54/12 ako aj rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014).

17. Dovolateľ vytýkal súdom nižších inštancií i ďalšie nedostatky, ktorými sa ale dovolací súd nemohol zaoberať, nakoľko sa týkali iných konaní, aj keď vedených vo veciach starostlivosti o toho istého maloletého.

18. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie otca, ktoré bolo podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 procesne neprípustné, nevyvolalo účinok sledovaný dovolaním (možnosť uskutočniť meritórny dovolací prieskum), ktorý by zostal zachovaný aj po tomto dni (§ 470 ods. 2 CSP). Najvyšší súd preto jeho dovolanie odmietol podľa ustanovenia § 447 písm. c/ CSP.

19. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania rozhodol najvyšší súd podľa § 52 CMP.

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.